

TAJSNER

MACIEJEWSKI

ADWOKACI. DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI

Poznań, dnia 3 lutego 2020 r.

Trybunał Konstytucyjny
Al. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa

Skarżący:

N W

PESEL

reprezentowany przez:

adwokata Rafała Maciejewskiego
ORA w Poznaniu nr wpisu: POZ/Adw/4009
i adwokat Marzenę Tajsner
ORA w Poznaniu nr wpisu: POZ/Adw/4141
z Kancelarii Tajsner Maciejewski ADWOKACI.
DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI
ul. Młyńska 5a/13, 61-729 Poznań

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu skarżącego N W , na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji RP zaskarżam:

przepisy art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z § 15 ust. 2 w zw. z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.; dalej także: rozporządzenie) w zakresie, w jakim ograniczają możliwość przyznania osobie, wobec której umorzono postępowanie karne, zwrot poniesionych kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do wysokości stawki minimalnej,

jako niezgodne z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Tajsner Maciejewski ADWOKACI.DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI
ul. Młyńska 5a/13, 61-729 Poznań

adw. Marzena Tajsner, tel. 535 552 660, e-mail: mtajsner@tm-adwokaci.pl
adw. Rafał Maciejewski, tel. 508 266 324, e-mail: rmaciejewski@tm-adwokaci.pl

Skargę konstytucyjną wywodzę na tej podstawie, że Sąd Rejonowy w S Wydział II Karny w dniu grudnia 2019 r. wydał postanowienie (sygn. akt), na mocy którego to orzeczenia nie zostało uwzględnione w całości zażalenie skarżącego na postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej w P del. do Prokuratury Okręgowej w P z dnia września 2019 r. w przedmiocie odmowy przyznania zwrotu kosztów obrony w sprawie

Przedmiotowym orzeczeniem, opartym na wspomnianych przepisach, naruszone zostały przepisy art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji RP w ten sposób, że skarżącemu, wobec którego prawomocnie umorzono postępowanie karne w sprawie o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego, nie został zasądzony zwrot kosztów obrony w wysokości rzeczywiście poniesionej i udowodnionej, lecz został zasądzony zwrot kosztów w wysokości stawki minimalnej określonej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Zgodnie z przepisami k.p.k. zaskarżone orzeczenie jest ostateczne. Skarżący wyczerpał bowiem przysługujące mu środki odwoławcze.

Odpis orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie doręczony został skarżącemu w dniu 9 stycznia 2020 r.

Zakwestionowane w niniejszej w skardze regulacje prawne stanowiły podstawę wydania orzeczenia, o którym mowa powyżej, gdyż Sąd odwoławczy na tych przepisach oparł całe swe rozstrzygnięcie.

UZASADNIENIE

Skarżącemu N W przedstawiono zarzuty popełnienia czynów zabronionych:

Początkowo sprawa była prowadzona pod sygnaturą , a ostatecznie sprawa przeciwko skarżącemu o czyn z art. k.k. była prowadzona pod sygnaturą , zaś o pozostałe czyny - pod sygnaturą

W dniu grudnia 2017 r. N W został zatrzymany na podstawie postanowienia o przymusowym zatrzymaniu z dnia grudnia 2017 r. w związku z rzekomą obawą mactwa procesowego i ukrycia się oraz zagrożeniem surową karą. Postanowieniem Sądu Rejonowego w P z dnia grudnia 2017 r. N W został tymczasowo aresztowany. W wyniku kolejnych postanowień Sądów wskazany środek izolacyjny był przedłużany (postanowienie Sądu Okręgowego w P Wydział III Karny z dnia marca 2018 r., sygn. akt utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Apelacyjnego w P Wydział II Karny z dnia kwietnia 2018 r. sygn. akt ; postanowienie Sądu Okręgowego w P Wydział III Karny z dnia czerwca 2018 r., sygn. akt utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Apelacyjnego w P Wydział II Karny z dnia lipca 2018 r., sygn. akt).

Postanowieniem z dnia sierpnia 2018 r. Prokurator uchyliła środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania stosowany wobec N W Następnie, prawomocnymi postanowieniami z dnia czerwca 2019 r. wydanymi w sprawach oraz , Prokurator umorzyła postępowanie przeciwko N W co do wszystkich zarzucanych mu czynów, wobec stwierdzenia, że podejrzany nie popełnił żadnego z nich.

TAJSNER MACIEJEWSKI

ADWOKACI. DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI

Po uprawomocnieniu się w/w postanowień, skarżący złożył wniosek o przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty złotych tytułem zwrotu kosztów obrony w sprawie , przedkładając dowód poniesienia przez skarżącego tych kosztów.

Postanowieniem z dnia września 2019 r. (sygn.) Prokurator Prokuratury Rejonowej w P delegowana do Prokuratury Okręgowej w P odmówiła przyznania skarżącemu od Skarbu Państwa zwrotu kosztów obrony.

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł skarżący zarzucając postanowieniu obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 632 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. przez nieuwzględnienie wniosku o przyznanie mu zwrotu pełnych, realnie poniesionych kosztów obrony, mimo iż wnioskowana kwota została należycie wykazana oraz wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienia i przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty zł tytułem zwrotu kosztów obrony w sprawie

Postanowieniem z dnia grudnia 2019 r. Sąd Rejonowy w S Wydział II Karny (sygn. akt) zmienił zaskarżone postanowienie Prokuratora i zasądził od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwotę 600 złotych. W uzasadnieniu postanowienia Sąd odwoławczy wskazał, że „o wysokości tych kosztów decydują przepisy zawarte w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Zgodnie z § 15 ust. 2 tego rozporządzenia opłatę w sprawach niewymagających przeprowadzenia rozprawy ustala się w wysokości równej stawce minimalnej. Sprawa zaś, która zakończyła się umorzeniem postępowania na etapie postępowania przygotowawczego, należy do kategorii spraw niewymagających przeprowadzenia rozprawy. Zgodnie zaś art. 11 ust. 1 pkt 2 k.p.k. stawka minimalna w sprawie objętej śledztwem wynosi 600 zł. (...) Dlatego też Sąd zmienił zaskarżone

postanowienie i zasądził od Skarbu Państwa – Prokuratury Okręgowej w P na rzecz podejrzanego N W kwotę 600 zł tytułem zwrotu kosztów obrony. Domaganie się przez skarżącego kwoty wyższej, tj. zł nie miało już podstaw prawnych.”.

Przepisy art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z § 15 ust. 2 w zw. z § 11 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.; dalej także: rozporządzenie) w zakresie, w jakim ograniczają możliwość przyznania osobie, wobec której umorzono postępowanie karne, zwrot poniesionych kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do wysokości stawki minimalnej, naruszają art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, tj. zasady demokratycznego państwa prawnego, równości wobec prawa i prawa do obrony.

Osoba, wobec której umorzono postępowanie karne, a która poniosła koszty swej obrony w wysokości wyższej niż stawka minimalna, w myśl zaskarżonych przepisów nie otrzymuje pełnego zwrotu poniesionych kosztów obrony, co prowadzi do swoistego finansowego "ukarania" osób niewinnych i musi być uznane za sprzeczne z elementarnym poczuciem sprawiedliwości, a zatem za godzące - w tym aspekcie - w art. 2 Konstytucji RP. Jednocześnie zaskarżone przepisy prowadzą do nieuzasadnionego nierównego traktowania osób o tożsamym statusie procesowym, co narusza wynikającą z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadę równości, ponieważ wyłącznie osoby, wobec których umorzono postępowanie karne, a których koszty ustanowienia obrońcy były niższe lub równe wysokości stawek minimalnych, mogą otrzymać zwrot tych kosztów w całości. Nadto przepisy te naruszają wynikającą z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasadę równości między osobami, wobec których postępowanie zostało umorzone na etapie śledztwa, a osobami, wobec których postępowanie zostało umorzone po przeprowadzeniu rozprawy. Te drugie mogą liczyć na zwrot kosztów obrony w wysokości 6-krotności stawki minimalnej (i to wyższej – zob. § 11 ust. 2 rozporządzenia).

Zatem zaskarżone przepisy różnicują klasę podmiotów charakteryzującą się cechą relewantną (statusem osoby, wobec której umorzono postępowanie karne) za kryterium przyjmując etap postępowania karnego. Pojęcie równości w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP mieści się w ogólnym, opisowym pojęciu równości jako przynależności danych podmiotów do tej samej klasy, którą wyróżniamy z punktu widzenia cechy uznanej za relewantną. Niewątpliwie w niniejszym przypadku cechą relewantną, uzasadniającą takie czy inne rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania, w tym kosztów obrony należy przyjąć uznanie oskarżonego (podejrzanego) za winnego albo jego uniewinnienie bądź umorzenie przeciwko niemu postępowania. Dalsze różnicowanie osób, wobec których umorzono postępowanie karne, w zależności od etapu postępowania (śledztwo/rozprawa) musi zostać uznane za niedopuszczalne, ponieważ brakuje konstytucyjnie doniosłych argumentów je uzasadniających (zob. wyrok TK z dnia 26 lipca 2006 r., SK 21/O4). Tym bardziej, że w wielu wypadkach obrona w toku śledztwa jest znacznie bardziej pracochłonna, a co za tym idzie – kosztowna, niż w dalszym toku postępowania.

Tak też było w niniejszym przypadku – w prowadzonym przeciwko skarżącemu () śledztwie zebrano bardzo obszerny materiał dowodowy (kilkadziesiąt tomów akt), wymagający wnikliwej analizy i oceny oraz przeprowadzono wiele czynności procesowych (w tym z udziałem skarżącego i obrońcy), w szczególności tzw. postępowań wpadkowych, dot. zastosowania i przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, w toku których rozstrzygano w przedmiocie jednego z najwyższych dóbr skarżącego, a mianowicie jego wolności. Wnioski o zastosowanie/przedłużenie tymczasowego aresztowania były w tym wypadku znacznie obszerniejsze, niż przeciętny akt oskarżenia, podobnie jak przedstawiany wraz z nimi materiał dowodowy (abstrahując od jego jakości). Dodać należy, że skarżący w toku sprawy był osadzony w odległych od P jednostkach penitencjarnych (kolejno AŚ w N , AŚ w Z i AŚ w K), co generowało dodatkowe koszty obrony (kontakty telefoniczne z obrońcą i dojazdy na

widzenia). Na uwagę zasługuje również fakt, że śledztwo prowadzone było przeciwko skarżącemu przez półtora roku. Zwykle łączny czas całego postępowania jest krótszy.

Nie sposób zatem racjonalnie uzasadnić dlaczego osoba, wobec której umorzono postępowanie po przeprowadzeniu rozprawy, każdorazowo może liczyć na zwrot wielokrotnie wyższych kosztów obrony, nawet jeśli czas trwania postępowania i obszerność materiału dowodowego są niewielkie, natomiast osoba, wobec której umorzono postępowanie przygotowawcze otrzyma jedynie stawkę minimalną.

Ponadto zaskarżone przepisy bez wątpienia ograniczają prawo do obrony, a tym samym naruszają art. 42 ust. 2 Konstytucji RP, gdyż mogą zaważyć na skorzystaniu przez oskarżonego z pomocy profesjonalnego obrońcy oraz na swobodzie jego wyboru, ponieważ osoba niewinna, świadoma nikłych możliwości zwrotu kosztów obrony, może powstrzymać się od ustanowienia obrońcy, a brak profesjonalnej obrony może z kolei mieć wpływ na wynik postępowania, co może wręcz skutkować brakiem gwarancji rzetelnego procesu. Regulacja, zgodnie z którą oskarżony musi się liczyć z tym, że nawet w razie uniewinnienia czy umorzenia postępowania nie ma podstaw dochodzenia zwrotu całości wydatków z tytułu ustanowionej obrony prowadzi w sposób ewidentny do ograniczenia prawa oskarżonego (podejrzanego) do obrony (zob. wyrok TK z dnia 17 lutego 2004 r., SK 39/O2). Z podstawowych zasad procesu karnego – zasady domniemania niewinności oraz prawa do obrony wynika, że osoba niewinna nie powinna ponosić żadnych – w tym finansowych – negatywnych konsekwencji działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Konstytucyjne prawo do obrony jest elementarnym standardem demokratycznego państwa prawnego i stanowi warunek *sine qua non* uznania postępowania za sprawiedliwe i zgodne z wymaganiami, które w państwie prawa spełniać musi każda procedura wydawania przez organy władzy publicznej rozstrzygnięć o prawach lub wolnościach jednostki. Wybór zakresu obrony i osoby obrońcy pozostawać winien w gestii oskarżonego. Tym samym koszty, mające znaczenie dla podjęcia obrony i związane z ustanowieniem obrońcy z wyboru powinny zostać mu zwrócone w pełnej wysokości. Tymczasem obecna regulacja rażąco ogranicza prawo do obrony – źródłem tego

ograniczenia jest bowiem świadomość podejrzanego, iż koszty ustanowienia obrony z wyboru, nawet w razie umorzenia postępowania, nie zostaną mu nigdy w całości zwrócone. Obecna regulacja niezgodna jest także z art. 2 Konstytucji, albowiem godzi w zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa; jest oczywiste, iż podejmując decyzję o wyborze obrońcy, osoba uważająca się za niewinną liczy na zwrot kosztów jego wynagrodzenia. Regulacja godzi także w zasadę sprawiedliwości społecznej. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 lipca 2006 r. (sygn. akt: SK 21/04): „w państwie prawnym zasadą powinno być obciążanie kosztami postępowania tej ze stron, która w jego toku nie zdołała utrzymać swojego stanowiska. W odniesieniu do zakończonych uniewinnieniem postępowań z oskarżenia publicznego oznacza to, że koszty winna ponosić strona oskarżająca - organ władzy publicznej, a faktycznie - Skarb Państwa. Biorąc pod uwagę, że oskarżony jest w postępowaniu stroną słabszą, a wybór obrońcy przyczynia się do wyrównania szans procesowych, uznać trzeba, iż osoba uniewinniona powinna otrzymywać całościowy zwrot poniesionych kosztów postępowania, w tym kosztów obrony. Taka regulacja realizowałaby konstytucyjne prawo do obrony oraz sprzyjała zasadzie równości broni, a jej dodatkową zaletą byłoby minimalizowanie przez państwo negatywnych konsekwencji wynikających dla obywatela z faktu jego niestusznego oskarżenia i prowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego.”.


W cytowanym wyżej stanowisku Trybunał stwierdził, iż wyrok ów ma charakter zakresowy i rozstrzyga, że w wypadku zapadnięcia prawomocnego wyroku uniewinniającego zasadą polskiego procesu karnego staje się zwrot kosztów obrońcy z wyboru. Statuując wskazaną wyżej zasadę Trybunał nie wykluczył możliwości uwzględnienia w nowej regulacji wypadków, w których uzasadniona byłaby całkowita lub częściowa odmowa zwrotu kosztów obrony z wyboru, z czym należy się oczywiście zgodzić, np. w przypadku fałszywego samooskarżenia, ukrywania dowodów niewinności etc. Zdaniem skarżącego, zasadnym jest, aby niezawisty sąd miał możliwość weryfikacji przedstawionych przez oskarżonego wydatków poniesionych na wynagrodzenie obrońcy, czy to w formie umowy, czy też rachunków, jednak niekonstytucyjna jest regulacja, która ogranicza

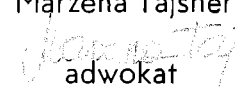
TAJSNER MACIEJEWSKI

ADWOKACI. DORADCY RESTRUKTURYZACYJNI

możliwość zwrotu kosztów obrony do stawek minimalnych wynikających z rozporządzenia. O ile bowiem taka regulacja zasadna jest w przypadku postępowań cywilnych (art. 98 § 3 k.p.c.), w których zasadą jest równość stron, zatem brak określenia maksymalnych stawek wynagrodzenia adwokata czy radcy prawnego mógłby prowadzić do ograniczenia prawa do sądu dla biedniejszych uczestników obrotu gospodarczego, to taka argumentacja w przypadku spraw karnych, w których oskarżycielem jest państwo nie ma uzasadnienia. Trudno bowiem w nich mówić o równości uczestników postępowania, zwłaszcza na etapie postępowania przygotowawczego. Gwarantem wyrównania tej dysproporcji broni winna być właśnie po stronie niesłusznie oskarżonego przez państwo obywatela świadomość, że w przypadku umorzenia postępowania nie ponosi on żadnych kosztów (przynajmniej materialnych, bowiem krzywdy związanej z postawieniem w stan podejrzenia nikt mu nie wynagrodzi) powziętej obrony. Obywatel postawiony w stan niesłusznego oskarżenia czy podejrzenia, walczący o swoje dobra osobiste, wolność, godność i dobre imię, nie może być zmuszony do zastanawiania się czy stać go na najlepiej wykwalifikowanego obrońcę, albowiem już na wstępie musi w obecnej regulacji mieć świadomość, iż nawet jeżeli wygra proces, to państwo nie zwróci mu całości poniesionych przez niego kosztów na wynagrodzenie adwokata. Trybunał w wielu orzeczeniach wskazywał, iż zasadą powinna być „równość broni” stron postępowania. Wskazać należy, iż o takiej równości nie sposób mówić biorąc pod uwagę minimalną stawkę wynagrodzenia adwokata w sprawie będącej źródłem niniejszej skargi, tj. kwoty 600 zł. Należy wskazać, że państwo jako przeciwnik oskarżonego dysponuje nielimitowaną kwotą, zaś toczące się postępowania niejednokrotnie pochtaniają znaczne sumy. Obecna regulacja limitująca poniesiony koszt obrony osoby niewinnej przeczy wskazywanej przez Trybunał zasadzie równości broni stron postępowania karnego i w konsekwencji sprzeczna jest ze wskazanymi przepisami Konstytucji RP. Oczywiście w interesie państwa, jak i wszystkich obywateli, jest istnienie sprawnego aparatu ścigania, jednakże tym bardziej w interesie obywateli jest zapewnienie takich regulacji prawnych, aby osoba niewinna nie została niesłusznie skazana. Krokiem w stronę urzeczywistnienia tych postulatów jest orzeczenie o niekonstytucyjności obecnej regulacji.

Mając zatem na uwadze, że nie ma żadnych racjonalnych podstaw do ograniczania możliwości przyznania osobie, wobec której umorzono prawomocnie postępowanie karne w sprawie z oskarżenia publicznego, zwrotu rzeczywiście poniesionych i wykazanych kosztów wynagrodzenia obrońcy jedynie do wysokości stawki minimalnej, wnoszę jak na wstępie.


Rafał Maciejewski
adwokat


Marzena Tajsner
adwokat

Załączniki:

- pełnomocnictwo,
- postanowienie z dnia grudnia 2019 r. (sygn. akt) wraz z kopią koperty i wydrukiem ze strony Poczty Polskiej S.A.,
- postanowienie z dnia września 2019 r. (sygn. akt),
- 5 odpisów skargi i załączników.